

УДК 378:7.071-051]:37.091.33

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2024.01.104>

Світлана КАЛАУР

м. Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8099-9392>

Людмила ВАНЮГА

м. Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0851-0067>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. Стаття присвячена аналізу методичних аспекти організації професійної підготовки здобувачів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» під час професійної підготовки у коледжах. Охарактеризовано психолого-педагогічні аспекти акторської професії, визначено її головні риси та з'ясовано, що сценічне мистецтво передбачає багаторівневе спілкування, під час якого відбувається безпосередня взаємодія, яка виступає головною умовою діяльності актора. Визначено спектр особистісних та професійно-значущих якостей, до яких відносимо: спрямованість на міжособистісне спілкування, а також відкритість і безпосередність у спілкуванні; емоційну витонченість, сценічну виразність та пластичність; розвинену уяву та здатність до перевтілення і співпереживання; емоційну саморегуляцію; вольове управління своєю поведінкою. У професійній діяльності актора комунікація виступає головним інструментом та матеріалом творчості.

Визначено, що інтерактивні технології відіграють вагомую роль під час організації професійної підготовки майбутніх акторів у закладах фахової передвищої освіти. Авторами досліджено потенціал тренінгових технологій під час формування готовності до професійної діяльності у контексті підвищення комунікативної компетенції. Тренінг розглядається як спеціально поєднані інтерактивні методи, що спрямовані на вдосконалення комунікативної компетенції та розвиток вмінь і навичок міжособистісного спілкування майбутніх акторів на основі розширення спектру власних особистісно-професійних рис та якостей.

У статті акцентовано увагу на тому, що тренінг для майбутніх акторів у методичній площині є спектром особливостей, які розкриті та коротко проаналізовані у методичному контексті. Серед ігрових методів тренінгу, що

доцільно використовувати в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти, які готують майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, особливу роль відводимо методу рольових ігор. Вважаємо, що рольова гра виступає у двох вимірах: служить задоволенню конкретних потреб; спрямована в майбутнє, оскільки в ній або прогнозуються, або моделюються конкретні життєві ситуації, або закріплюються властивості, якості, навички, здібності, які необхідні для виконання соціальних, професійно-творчих функцій.

Завдяки участі у тренінгах майбутні актори опановують нестандартні підходи до професійної діяльності, вчаться бути неупередженими в оцінках, розвивають креативне мислення. Під час участі здобувачів освіти у тренінгу вдосконалюються уміння керувати почуттями, володіння голосом, мімікою, жестикуляцією, здатність адекватно висловлювати свої наміри та прагнення. Тренінги сприяють формуванню у здобувачів освіти за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» розкутості художньої думки, розвивають сміливий політ фантазії, гнучкість у прийнятті рішень.

Ключові слова: освітній процес, професійна підготовка, готовність до професійної діяльності, акторська майстерність, майбутні актори, інноваційні технології, театральна педагогіка, тренінг, комунікативна компетенція, заклади фахової передвищої освіти.

Svitlana KALAU

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8099-9392>

Liudmyla VANIUHA

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0851-0067>

METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE USAGE OF TRAINING TECHNOLOGIES DURING THE PROFESSIONAL TRAINING OF APPLICANTS OF ARTISTIC SPECIALTIES

Abstract. The article has been devoted to the analysis of methodological aspects of the organization of professional training of applicants for the specialty 026 Performing Arts during professional training in colleges. Thus, the psychological and pedagogical aspects of the actor's profession have been characterized, its main features have been identified, and it has been found that the performing arts involve multilevel communication, during which direct interaction takes place, which is the main condition for the actor's activity. The range of personal and professionally significant qualities has been defined, which include: focus on interpersonal communication, as well as openness and directness in communication; emotional

sophistication, stage expressiveness and plasticity; developed imagination and the ability to transform and empathize; emotional self-regulation; volitional control of one's behavior. In the professional activity of an actor, communication is the main tool and material of creativity.

It has been determined that interactive technologies play a significant role in the organization of professional training of future actors in institutions of professional pre-higher education. The authors have investigated the potential of training technologies in the formation of readiness for professional activity in the context of improving communication competence. The training is considered as a specially combined interactive methods aimed at improving the communication competence and developing the interpersonal skills of future actors on the basis of expanding the range of their own personal and professional traits and qualities.

The author of the article has focused their attention on the fact that training for future actors in the methodological plane has a range of features that are revealed and briefly analyzed in the methodological context. Among the game-based training methods that are advisable to use in the educational process of professional pre-higher educational institutions that train future specialists in artistic specialties, a special role has been given to the role-playing method. We believe that the role-playing game has two dimensions: it serves to meet specific needs; it is directed to the future, as it either predicts or models specific life situations, or consolidates the properties, qualities, skills, abilities necessary to perform social, professional and creative functions.

As a result of participating in the training, future actors master non-standard approaches to their professional work, learn to be impartial in their assessments, and develop creative thinking. While participating in the training, students improve their ability to control their feelings, voice, facial expressions, gestures, and the ability to adequately express their intentions and aspirations. The trainings contribute to the formation of the liberation of artistic thought in students of specialty 026 Stage Art, develop a bold flight of imagination, flexibility in decision-making.

Key words: educational process, professional training, readiness for professional activity, acting, future actors, innovative technologies, theater pedagogy, training, communicative competence, institutions of professional pre-higher education.

Постановка проблеми. У сучасному вимірі кваліфікований і високо професійний актор має бути особистістю, що володіє багатим духовним світом та є комунікабельною людиною. Насамперед варто наголосити, що головна особливість професійної діяльності актора полягає у тому, що він реалізує творчий задум режисера через власну особистість та відображення свого бачення. Ця особливість функціонування особистості актора розглядається через призму творчості, що, в свою чергу, пред'являє значні вимоги до виразності та керованості його емоційними реакціями. Крім того, акторське мистецтво є доволі складною комунікативною системою, що орієнтована на глядача, який сприймає його акторські ідеї та співпереживає.

Поділяємо позицію зарубіжних науковців у тому, що в акторській творчості вагому роль посідає емоційно-комунікативна сфера, яка безпосередньо пов'язана із налагодженням комунікативної взаємодії, що здійснює вплив на глядачів та передбачає відображення режисерського бачення того чи іншого сюжету [Klifford Turner, 2000; Machlin, 1992]. У цьому контексті, як доводять Г. Локарева та Н. Стадніченко, спілкування та міжособистісна комунікативна взаємодія виступають найважливішими рушійними силами творчої діяльності майбутніх акторів [Локарева, Стадніченко, 2012]. Виходимо з тих міркувань, що мета акторської діяльності передбачає організацію творчої взаємодії для створення спектаклю як гармонійної єдності, що підпорядкована певному художньому задуму, який базується на включенні актора в логічну взаємодію з метою емоційного впливу на глядачів. Усе це дозволяє акторові передбачити та цілеспрямовано створювати у глядачів необхідний настрій, а через нього формувати цінності, мотиви, внутрішні стимули.

Виходячи з наведених вище аргументів, вважаємо, що майбутніх фахівців спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» у процесі навчання у закладах фахової передвищої освіти необхідно послідовно та системно готувати до майбутньої професійної діяльності з урахуванням впровадження інноваційних освітніх технологій, які сприятимуть підвищенню рівня сформованості комунікативної компетентності. Причому серед значної кількості освітніх інновацій вагому роль відводимо саме тренінговим технологіям.

Аналіз досліджень. Сьогодні питання використання театральної педагогіки в освітньому процесі професійної підготовки здобувачів різних спеціальностей доволі активно вивчається українськими науковцями. Так, у дослідженні О. Кузнецової, А. Троцко та Л. Штефан розкриті загальні підходи до сутності театральної педагогіки [Кузнецова, Троцко, Штефан, 2021]; питання формування професіоналізму вихователів закладів дошкільної освіти на основі використання театральної педагогіки досліджували Т. Атрощенко та А. Йокоб [Атрощенко, Йокоб, 2023]; методичні та практичні аспекти використання засобів театральної педагогіки для професійної підготовки учителів перебували в центрі уваги О. Голік [Голік, 2011] та С. Швидкої [Швидка, 1996].

Для об'єктивності нашого наукового пошуку варто акцентувати увагу на тому, що з психолого-педагогічної точки зору лише незначна увага нині приділяється вивченню питань формування готовності майбутніх акторів до професійної діяльності. Зокрема, підходи до розвитку професіоналізму майбутніх акторів відображені у публікаціях С. Набатова [Набатов, 2020] та Н. Стадніченко [Стадніченко, 2011; 2017]. Відзначимо, що питання формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» у процесі навчання у закладах фахової передвищої освіти не було предметом окремого наукового дослідження. Потенціал освітніх інновацій у професійній підготовці акторів вивчений лише опосередковано, тому монографічних чи дисертаційних досліджень ми не знайшли. Ці факти були покладені нами в основу публікації статті.

Мета статті – проаналізувати методичні аспекти організації професійної підготовки здобувачів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» під час професійної підготовки у коледжах та дослідити потенціал тренінгових технологій під час формування готовності до професійної діяльності у контексті підвищення комунікативної компетенції.

Виклад основного матеріалу. Коротко охарактеризуємо психолого-педагогічні аспекти акторської професії. У нашому баченні її головною рисою є цілісність психічного та фізичного, а також адекватність внутрішнього та зовнішнього світу фахівця. Сценічне мистецтво передбачає багаторівневе спілкування, під час якого відбувається жива, безпосередня взаємодія, що виступає головною умовою діяльності актора, що набуває рис трудового процесу. Водночас у професійній діяльності актора «слово» виступає головним інструментом та матеріалом творчості (одночасно є і об'єктом, і суб'єктом творчості), тому професійно-значущі якості, що характеризують особливості емоційної та інтелектуальної сфер, є стрижневими та інтегруючими у професійній структурі готовності до майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво».

У ході дослідження було з'ясовано, що майбутні актори, які здобувають освіту за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» у закладах фахової передвищої освіти мають цілеспрямовано працювати над вдосконаленням таких якостей, як емоційність, чутливість, гнучкість, щирість, творча продуктивність, культура, інтерес до життя, а також мають мати сформовану здатність до продуктивної та тривалої діяльності в умовах емоційного стресу, здатність до рольової гри (переконливість, виразність); здатність до здійснення трансляції режисерського задуму через дію (оригінальність, безпосередність, легкість).

Проведений нами змістовний аналіз професійної діяльності акторів показав, що їхніми основними особистісними та професійно-значущими якостями є:

- яскраво виражена екстравертованість;
- спрямованість на міжособистісне спілкування, а також відкритість і безпосередність у спілкуванні;
- емоційна витонченість, сценічна виразність та пластичність;
- розвинена уява та здатність до перевтілення і співпереживання;
- емоційна та усвідомлена саморегуляція;
- вольове управління своєю поведінкою.

Можемо констатувати, що у психолого-педагогічній площині представникам професій типу «людина-художній образ» властиві такі характеристики, як-от: утримання у свідомості художнього стилю, гармонії й почуття естетичної краси, сценічна мова, виконавська концепція, музичне оформлення. Майбутні актори ще під час навчання у коледжах мають опанувати уміннями втілювати ідею або певний настрій у конкретному та цілісному образі, а також оцінювати це втілення (актор аналізує та бере до уваги настрій, реакцію залу для глядачів). У арсеналі професійних надбань майбутніх акторів має бути розвинене естетичне почуття, художній такт, почуття прекрасного; здатність не просто

знати і розуміти, а безпосередньо відчувати красу та неповторність події чи конкретного твору мистецтва.

Відзначимо, що усе це досягається завдяки запровадженню в освітній процес здобувачів освіти спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» інтерактивних технологій, які передбачають «сукупність методів, засобів і форм організації навчання, що забезпечують активний характер взаємодії учасників навчального процесу на засадах співпраці та співтворчості й спрямовані на досягнення поставлених дидактичних цілей» [Волкова, 2018, с. 14].

Тренінг розглядаємо як спеціально поєднані інтерактивні методи, що спрямовані на вдосконалення комунікативної компетенції та розвиток вмінь і навичок міжособистісного спілкування майбутніх акторів на основі розширення спектру власних особистісно-професійних рис та якостей. У нашому баченні [Калаур, Сорока, 2019] комплекс тренінгових вправ соціально-психологічного характеру виступає своєрідним «інструментом» вдосконалення рівня готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

На основі узагальнення наукових публікацій [Старостін, 2016; Stadnichenko, 2014] було встановлено, що процес формування комунікативної компетенції майбутнього актора за допомогою організації та використання комплексу тренінгових вправ, розглядаємо як сукупність взаємозв'язаних способів гармонійного розвитку особистості на основі постійного зворотного зв'язку. Вважаємо, що культура спілкування як складова комунікативної компетенції немислима без сформованих у студентів практичних умінь налагоджувати міжособистісні контакти та розвивати вольові, емоційні й етичні якості. Названий спектр якостей формуються в процесі якісно організованої тренінгової діяльності.

Варто акцентувати увагу на тому, що тренінг для майбутніх акторів у методичній площині володіє спектром особливостей. Так, тренінг, на наш погляд, повинен включати:

- систему знань, умінь і навичок, серед яких досвід і навички у визначенні зв'язків між вчинками сценічного героя, його моральними нормами та світоглядними принципами як обов'язковими елементами;
- систему знань про зв'язки між компонентами сценічного образу;
- навчання майстерності побудови сценічного образу, яке спрямоване вивчення закономірностей мистецтва і специфіку роботи над образом;
- цілісне вирішення художніх завдань, що сприятиме досягненню мети створення конкретної сценічної події;
- ставлення до форми сценічного образу як засобу вираження його ідейного змісту;
- наявність системи методів з переважанням проблемних, серед яких центральне місце належить дослідницькому, вираженому системою творчих завдань;

– серйозну увагу щодо самостійної роботи учасників над твором, що сприяє розвитку у акторів узагальнюючого уміння використовувати наявні знання, уміння та навички у незнайомій ситуації;

– систему художньо-педагогічних завдань, вирішення яких включає сценічне вираження особистого життєвого досвіду учасників.

Серед ігрових методів тренінгу, який доцільно використовувати в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти мають набути поширення метод рольових ігор. Це зумовлено тим, що рольова гра виступає одночасно у двох тимчасових вимірах: по-перше, вона є хвилинною радістю, служить задоволенню конкретних потреб; по-друге, вона спрямована в майбутнє, оскільки в ній або прогнозуються або моделюються конкретні життєві ситуації, або закріплюються властивості, якості, навички, здібності, які необхідні особистості для виконання соціальних, професійно-творчих функцій. Причому констатуємо, що під час гри виникає нова якість – ігровий стан особистого переживання ігрових вражень, що залишаються у досвіді майбутніх акторів як щось цілісне, здатне виникнути знову у подібних ситуаціях.

Наголосимо, що під час тренінгу існує певне обмеження характеру ситуацій, ролей і правил, тому тренінгові ігри дисциплінують учасників, роблять їх поведінку більш цілеспрямованою. Беручи участь під час тренінгів у рольових іграх студенти спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» отримують реальну можливість розвивати професійну спостережливість, навчаються ефективно вивчати думки інших людей, досліджують манери поведінки, мають змогу подивитися на міжособистісну ситуацію очима свого партнера і, таким чином, інтерпретувати комунікативну поведінку. Усі названі риси є особливо важливими для майбутніх акторів.

Цінним у методичній площині є те, що під час тренінгу викладач має змогу змоделювати проблемну ситуацію, але її рішення знаходиться не просто в колективному обговоренні даної ситуації, а реалізовується на основі групової дискусії. Так, завдяки участі у тренінгах майбутні актори опановують нестандартні підходи до професійної діяльності, вчать бути здатними до неупередженого бачення подій, та уміти креативно мислити, не обмежуючи себе шаблонами. Тренінги сприяють формуванню у здобувачів освіти за спеціальність 026 «Сценічне мистецтво» розкритості художньої думки, розвивають сміливий політ фантазії, гнучкість у прийнятті рішень.

Підсумовуючи варто акцентувати увагу на тому, що загальні тенденції та професійні вимоги до особистості актора загострили потребу у формуванні його творчої індивідуальності, підвищили вимогливість до реалізації його індивідуальних творчих здібностей та розвитку індивідуального стилю професійної діяльності. У нашому баченні творчо зможе реалізувати себе у професійній діяльності лише той актор, для якого зовнішня позиція (роль), яку він грає на сцені, збігається з його внутрішньою сутністю «Я-концепції». Професійно важливими якостями особистості актора, які розвиваються під час участі у тренінгу стають такі характеристики, як уміння керувати

проявом своїх почуттів, володіння голосом, мімікою, жестикуляцією, здатність адекватно висловлювати свої наміри та прагнення у зовнішніх діях. З цієї точки зору, приймаючи участь у тренінгах, майбутній актор вчиться створювати свій неповторний стиль, творчо самовиражатися у своїй діяльності, опановує умінням підвищувати ефективність особистісного впливу на глядачів на основі цілеспрямованого транслювання своєї неповторної особистості.

Стимулювання здобувачів фахової передвищої освіти до активної участі у тренінговій діяльності сприяє формуванню творчої особливості. Майбутній актор з високим рівнем сформованості комунікативної компетентності володіє здатністю підтримувати контакти з людьми, має сформоване вміння не тільки діяти, а й сприймати дії інших, бути чуйним, радіти різним несподіванкам, що неминуче виникають під час живого спілкування. Процес активного спілкування тісно пов'язаний із здатністю майбутнього актора до справжньої уваги, що базується на сформованому вмінні бачити, чути, розуміти своїх глядачів. Справжньою цінністю виступає безпосередність, яскравість, своєрідність, чарівність, яка проявляється в процесі живого спілкування. Усе це цілеспрямованого формується під час тренінгів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Актори є новаторами за своєю суттю, адже володіють нестандартним, неповторним та унікальним у своєму роді відчуттям дійсності. Прагнення до самовираження, комунікативну креативність у здобувачів освіти за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» доцільно розвивати на основі впровадження в освітній процес закладів фахової передвищої освіти інноваційних технологій, які передбачають активне використання тренінгів. Саме участь у тренінгах забезпечить майбутнім акторам високий професіоналізм та готовність до професійної діяльності.

Література

1. Klifford Turner J. *Voice and Speech in the Theatre*. 5-th ed. London: A & C Black, 2000. 152 p.
2. Machlin E. *Speech for the Stage*. New York; London: Routledge; A Theatre Arts Books, 1992. 254 p.
3. Stadnichenko N. An introduction of the complex of educational psychophysical trainings as a required pedagogical and organizational condition of the formation of professional communicational skills of future actors. *British Journal of Science, Education and Culture*. 2014. No. 1 (5), January-June. Volume V. London: London University Press, 2014. P. 481–484.
4. Атрощенко Т., Йокоб А. Потенціал театральної педагогіки у формуванні професійного іміджу у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 4. pp. 521–529.
5. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

6. Голік О. В. Використання елементів театральної педагогіки у процесі підготовки майбутніх учителів. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2011. Вип. 14. С. 20–24.
7. Калаур С. М., Сорока О. В. Використання тренінгових технологій у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. *Psychology and pedagogy as a science of formation and development of modern personality. conference proceedings, December 27–28, 2019. Wloclawek, Poland : Izdawniciba «Baltija Publishing»*. С. 63–66.
8. Кузнецова О. Ю., Троцько А. В., Штефан Л. А. Мета, завдання та функції театральної педагогіки як науки. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика. Матеріали V Міжнародної науковопрактичної конференції (31 березня–2 квітня 2021 р.). Харків: Мітра. 2021. Ч. 1. С. 35–38.
9. Локарева Г. В., Стадніченко Н. В. Проблеми формування професійного спілкування майбутніх акторів. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. Запоріжжя. № 2(18), 2012. С. 127–131.
10. Набатов С. М. Професійна підготовка майбутніх фахівців театального мистецтва у США: сучасні та історичні аспекти університетської освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 78. 2020. С. 158–163.
11. Стадніченко Н. В. Аналіз стану готовності майбутніх акторів до професійного спілкування. *Вісник Запорізького національного університету: Педагогічні науки*. Запоріжжя. 2017. № 2 (29). С. 75–84
12. Стадніченко Н. В. Формування системи професійної підготовки майбутнього актора та розвитку його індивідуального творчого потенціалу. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. № 2. С. 236–239.
13. Старостін Ю. Акторський тренінг: його зміст та основа. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого*. 2016. № 19. С. 201–204.
14. Швидка С. О. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя засобами театального мистецтва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Черкаський держ. ун-т ім. Б. Хмельницького. Київ, 1996. 177 с.

References

1. Klifford Turner J. *Voice and Speech in the Theatre*. 5-th ed. London: A & C Black, 2000. 152 p. (in English).
2. Machlin E. *Speech for the Stage*. New York; London: Routledge; A Theatre Arts Books, 1992. 254 p. (in English).
3. Stadnichenko N. An introduction of the complex of educational psychophysical trainings as a required pedagogical and organizational condition of the formation of professional communicational skills of future actors. *British*

- Journal of Science, Education and Culture*. 2014. No. 1 (5), January-June. Volume V. London: London University Press, 2014. P. 481–484. (in English).
4. Atroshchenko T., Yokob A. Potentsial teatralnoi pedahohiky u formuvanni profesiinoho imidzhu u maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [The potential of theater pedagogy in shaping the professional image of future preschool teachers]. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 4. P. 521–529. (in Ukrainian)
 5. Volkova N. P. Interaktyvni tekhnolohii navchannia u vyshchii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk [Interactive learning technologies in higher education: educational and methodological manual]. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia, 2018. 360 s. (in Ukrainian)
 6. Holik O. V. Vykorystannia elementiv teatralnoi pedahohiky u protsesi pidhotovky maibutnikh uchyteliv [The use of elements of theater pedagogy in the process of training future teachers]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Serii 16: Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky. 2011. Vyp. 14. S. 20–24. (in Ukrainian)
 7. Kalaur S. M., Soroka O. V. Vykorystannia treninhovykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh menedzheriv sotsiokulturnoi diialnosti [The use of training technologies in the professional training of future managers of socio-cultural activities]. *Psychology and pedagogy as a science of formation and development of modern personality. conference proceedings*, December 27–28, 2019. Wloclawek, Poland : Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 63–66. (in Ukrainian)
 8. Kuznetsova O. Yu., Trotsko A. V., Shtefan L. A. Meta, zavdannia ta funktsii teatralnoi pedahohiky yak nauky [The purpose, tasks and functions of theater pedagogy as a science]. *Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka*. Materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (31 bereznia-2 kvitnia 2021 r.). Kharkiv: Mitra. 2021. Ch. 1. S. 35–38. (in Ukrainian)
 9. Lokarieva H. V., Stadnichenko N. V. Problemy formuvannia profesiinoho spilkuvannia maibutnikh aktoriv [Problems of formation of professional communication of future actors]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedahohichni nauky. Zaporizhzhia*. № 2(18), 2012. S. 127–131. (in Ukrainian)
 10. Nabatov S. M. Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv teatralnoho mystetstva u SShA: suchasni ta istorychni aspekty universytetskoï osvity [Professional training of future theatrical art specialists in the USA: modern and historical aspects of university education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vypusk 78. 2020. S. 158–163. (in Ukrainian)
 11. Stadnichenko N. V. Analiz stanu hotovnosti maibutnikh aktoriv do profesiinoho spilkuvannia [Analysis of the readiness of future actors for professional communication]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho*

universytetu: Pedagogichni nauky. Zaporizhzhia. 2017. № 2 (29). S. 75–84. (in Ukrainian)

12. Stadnichenko N. V. Formuvannia systemy profesiinoi pidhotovky maibutnoho aktora ta rozvytku yoho indyvidualnoho tvorchoho potentsialu [Formation of a system of professional training of the future actor and development of his individual creative potential]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedagogichni nauky. Zaporizhzhia: ZNU, 2010. № 2. S. 236–239. (in Ukrainian)*
13. Starostin Yu. Aktorskyi treninh: yoho zmist ta osnova [Actor training: its content and basis]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I.K. Karpenka-Karoho. 2016. No 19. S. 201–204. (in Ukrainian)*
14. Shvydka S. O. Formuvannia pedagogichnoi maisternosti maibutnoho vchytelia zasobamy teatralnoho mystetstva: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Cherkaskyi derzh. un-t im. B. Khmelnytskoho [Formation of pedagogical skill of the future teacher by means of theatrical art]. Kyiv, 1996. 177 s. (in Ukrainian).